

(แบบฟอร์ม) รายการวิทยุเพื่อนเกษตร

ประจำเดือนพฤษภาคม..... พ.ศ.2569.....

เรื่องความสำคัญและที่มาของวันผึ้งโลก.....

เนื้อหา / รายละเอียด ในการอัตรายการวิทยุ

1. ชาวประชาสัมพันธ์

1.1 ความสำคัญของแมลงช่วยผสมเกสรต่อภาคการเกษตร

1.1.1 Pollinators หรือ ผู้ช่วยผสมเกสร มีหลากหลายชนิดกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ได้แก่ ผึ้ง แมลงภู่ ผีเสื้อ ต่อ แตน ตัวงักแข็ง แมลงวัน นก ค้างคาว เป็นต้น Pollinators เหล่านี้มีประโยชน์และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความหลากหลายทางชีวภาพของพืชพรรณตามธรรมชาติและผลิตผลทางการเกษตร โดยเฉพาะแมลงตระกูลผึ้ง ซึ่งเป็นแมลงที่ช่วยผสมเกสรตามธรรมชาติ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผสมเกสรให้กับพืชผลทางการเกษตร ทำให้ได้รับผลผลิตที่ดีทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และยังเป็นตัวชี้วัดของระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี และปลอดภัยกับผู้ผลิตและผู้บริโภค และช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหาร

1.1.2 ผึ้ง ซึ่งเป็นแมลงที่มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารของโลก และก่อให้เกิดความสมบูรณ์แห่งห่วงโซ่อาหาร เนื่องจากผึ้งเป็นแมลงที่ช่วยผสมเกสรพืชถึงร้อยละ 90 ของพืชหลักในโลก โดยสามารถผสมเกสรพืชได้มากถึง 170,000 ชนิด และผึ้งยังเป็นตัวแปรสำคัญที่จะบ่งชี้คุณภาพของระบบนิเวศน์และยังเป็นตัวชี้วัดที่จะบ่งบอกสมรรถนะของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาผึ้งจำนวนมากตายจากสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืช โดยนักวิจัยพบว่าร้อยละ 40 ของแมลงผสมเกสรทั่วโลก เช่น ผึ้ง และผีเสื้อ เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ดังนั้น เราจึงควรหันมาให้ความสำคัญ และใส่ใจในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรพันธุกรรมผึ้ง สร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรได้เห็นถึงความสำคัญของแมลงช่วยผสมเกสร ตระหนักถึงการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมี รวมทั้งองค์ความรู้ในการเลี้ยงผึ้ง และประโยชน์จากผึ้งให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ภัยคุกคามของผึ้งและแมลงผสมเกสร (ปัญหา)

ปัจจุบันประชากรผึ้งและแมลงผสมเกสรในกำลังเผชิญภัยคุกคามหลายด้านทั้งจากการใช้ยาฆ่าแมลงในภาคเกษตรกรรม การอากาศเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการลดลงของพันธุ์พืช การผลิตพืชเชิงเดี่ยว และการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอย่างไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดภัยร้ายแรงต่อผึ้งและแมลงผสมเกสร ส่งผลทำให้การเข้าถึงอาหารและแหล่งทำรังของผึ้ง นอกจากนี้การเก็บน้ำผึ้ง จากผึ้งป่าที่ไม่ถูกวิธีเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่สร้างผลกระทบต่อการลดลงของประชากรผึ้งเป็นอย่างมาก

1.3 ปัญหาและความท้าทายของการเลี้ยงผึ้ง

1.3.1 การสูญเสียถิ่นอาศัย (Habitat loss) ของผึ้ง การขยายตัวของพื้นที่เกษตรเชิงเดี่ยว เช่น สวนทุเรียน ปาล์มน้ำมัน ทำให้ความหลากหลายของพืชอาหารผึ้งลดลง การตัดไม้และการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น ทำลายโพรงไม้และพื้นที่ธรรมชาติที่ใช้เป็นแหล่งทำรังของผึ้ง

1.3.2 การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Pesticide use)

อีกปัจจัยใหญ่คือการใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม ยาฆ่าแมลงทำลายพืชหลายชนิดที่มีความสำคัญต่อผึ้ง หรือแม้ว่ายาฆ่าแมลงไม่ได้ถูกออกแบบมาให้ฆ่าผึ้ง แต่มันก็ทำอันตรายต่อผึ้งได้อยู่ดี มีการศึกษาพบว่ายาฆ่าแมลงส่งผลต่อความสามารถในการเดินทางและความสำเร็จในการผสมพันธุ์ของผึ้ง ยาฆ่าแมลงยังทำร้ายแมลงชนิดอื่น ๆ อีกด้วย

1) สารกำจัดแมลง (Insecticides) เช่น กลุ่มนีโอนิโคตินอยด์ (Neonicotinoids) ส่งผลกระทบต่อระบบประสาทของผึ้ง ทำให้สูญเสียการนำทาง และหาอาหารไม่เจอ

2) สารกำจัดวัชพืช (Herbicides) ทำให้แหล่งพืชดอกที่เป็นอาหารของผึ้งชั้นโรงลดลง

3) สารกำจัดเชื้อรา (Fungicides) รบกวนจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ในรัง ส่งผลต่อการหมักเกสร และคุณภาพอาหารเลี้ยงตัวอ่อน

1.3.3 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบ ดังนี้

1) อุณหภูมิที่สูงขึ้น ส่งผลให้การออกหาอาหารของผึ้งลดลงโดยเฉพาะในช่วงกลางวัน

- ปริมาณของดอกไม้ในธรรมชาติลดลงกว่าร้อยละ 40 ทำให้ดอกไม้มีปริมาณน้ำหวานและเกสรลดลง

2) ฝนตกหนัก และน้ำท่วม ทำให้เกสรและน้ำหวานล้างออกจากดอกไม้เร็ว แหล่งอาหารลดลง

3) ความแห้งแล้ง ทำให้การออกดอกของพืชลดลงแหล่งน้ำและแหล่งอาหารขาดแคลน

4) ความแปรปรวนของฤดูกาล ทำให้ระยะเวลาที่มีพืชอาหารเหลื่อมกับวงจรการวางไข่ ส่งผลให้การเลี้ยงตัวอ่อนขาดความต่อเนื่อง

ผลกระทบระยะยาว ลดความสามารถในการปรับตัวของผึ้ง ทำให้เสี่ยงต่อการรังล่มมากขึ้นอีกทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังทำให้ศัตรูพืชและโรคใหม่ๆ

1.4 ความเป็นมาของวันผึ้งโลก

Food and Agriculture Organization (FAO) ได้เสนอให้วันที่ 20 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันผึ้งโลก (World Bee Day) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปเห็นถึงความสำคัญ และตระหนักถึงบทบาทของผึ้งและแมลงช่วยผสมเกสร มีส่วนช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ความมั่นคงทางอาหาร และการผลิตพืชผลทางการเกษตรที่ปลอดภัยจากสารเคมี อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งและแมลงผสมเกสรอย่างยั่งยืน ซึ่งวันที่ 20 พฤษภาคม เป็นวันคล้ายวันเกิดของ ศาสตราจารย์ แอนตัน แยนซา (Anton Jansa) ผู้บุกเบิกการเลี้ยงผึ้งสมัยใหม่ และ FAO ได้ขอความเห็นจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ประเทศไทย โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ได้ดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง และการใช้แมลงช่วยผสมเกสรในพืชเศรษฐกิจสำคัญหลายชนิด จึงได้ให้การสนับสนุนตามข้อเสนอของ FAO ที่กำหนดให้วันที่ 20 พฤษภาคม ของทุกปีเป็นวันผึ้งโลก เพื่อรณรงค์การใช้แมลงช่วยผสมเกสรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และจัดกิจกรรมพบปะเพื่อสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการใช้แมลงเพื่อช่วยผสมเกสรให้พืชผลทางการเกษตร การใช้สารเคมีทางการเกษตรที่เหมาะสม และการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งและแมลงผสมเกสรอย่างยั่งยืน

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดกิจกรรมเนื่องในวันผึ้งโลก (World Bee Day 2026) 20 พฤษภาคม 2569 เป็นประจำทุกปี สำหรับปีนี้ได้จัดกิจกรรม ในวันที่ 18 -2 4 พฤษภาคม 2569 ภายใต้ Theme . “Bee together for people and the planet A partnership that sustains us all (ผึ้ง.. เฝือกผู้คนและโลก เพื่อความยั่งยืนร่วมกัน) ความร่วมมือที่เกื้อหนุนความยั่งยืนของทุกชีวิต ที่มุ่งเน้นพลังความร่วมมือระหว่างมนุษย์ และแมลงผสมเกสรในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและสิ่งแวดล้อม เรามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการเกษตรและอาหารอย่างยั่งยืน และตระหนักถึงบทบาทสำคัญ และประโยชน์ของผึ้งและแมลงช่วยผสมเกสร ของผึ้งต่อโลกของเรา

1.5 สถานการณ์การเลี้ยงผึ้ง

1.5.1 สถานการณ์การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ของโลก

จากรายงานขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ปี 2567 มีการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ทั่วโลก จำนวน 123 ประเทศ ผลผลิตรวมน้ำผึ้ง 2,298.29 ล้านตัน ประเทศที่มีผลผลิตน้ำผึ้งมาก 5 อันดับแรกของโลก ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 456,024.13 ตัน อินเดีย 146,000 ตัน ตุรกี 95,492.31 ตัน และเอธิโอเปีย 85,959.95 ตัน และอิหร่าน 70,850.17 ตัน และไทยมีผลผลิตน้ำผึ้งเป็นอันดับ 29 ของโลกและเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน จำนวน 11,680.93 ตัน สำหรับในประเทศไทยที่มีผลผลิตน้ำผึ้งมากเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ประเทศเวียดนาม จำนวน 25,462.68 ตัน

1.5.2 สถานการณ์การเลี้ยงผึ้งพันธุ์ของไทย

1) ปี 2568 มีการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ประมาณ 482,658 รัง ได้ผลผลิตน้ำผึ้ง 14,479.74 ตัน คิดเป็นมูลค่า 1,448 ล้านบาท ได้แก่ น้ำผึ้งจากดอกกล้วย ลินจี่ เงาะ งามา สาบเสือ กาแฟ และทานตะวัน

2) ผึ้งโพรง ประมาณ 278,889 รัง ผลิตน้ำผึ้ง 1,952.87 ตัน มูลค่า 976.44 ล้านบาท น้ำผึ้งจากดอกเสม็ดขาว ดอกเงาะ น้ำผึ้งจากดอกไม้ป่า มะพร้าว ยางพารา

3) ผึ้งชันโรงประมาณ 43,120 รัง คิดเป็นมูลค่า 25.87 ล้านบาท

และหากพิจารณามูลค่าของผลผลิตสินค้าเกษตรที่เกิดจากการใช้แมลงช่วยผสมเกสร อาทิเช่น น้ำผึ้ง เกสรผึ้ง นมผึ้ง พรอพอลิส และไขผึ้ง คิดเป็นมูลค่ากว่าหมื่นล้านบาท

1.6 ประชาสัมพันธ์การจัดงานโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตการตลาดแมลงเศรษฐกิจและประชาสัมพันธ์สินค้าแมลงเศรษฐกิจเนื่องในวันผึ้งโลก (World Bee Day 2026) วันที่ 18 -20 พฤษภาคม 2569 กิจกรรมภายในงาน

1.6.1 วัตถุประสงค์ของการจัดงาน

1) เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ในการเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดสินค้าแมลงเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ

2) เพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้สินค้าแมลงเศรษฐกิจ แหล่งผลิต และมาตรฐานการผลิตให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น และสามารถเข้าถึงผู้ผลิตได้โดยตรง

3) เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าเกษตรปลอดภัยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงแหล่งผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพดี มีมาตรฐาน เกิดความเข้าใจและเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรปลอดภัย เกิด

ภาพลักษณ์ที่ดีและกระตุ้นการบริโภคสินค้าแมลงเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น และบริโภคสินค้าเกษตรปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

1.6.2 กิจกรรมภายในงาน วันที่ 20 พฤษภาคม 2569

- 1) พิธีเปิดงานโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตการตลาดและประชาสัมพันธ์ เนื่องในวันผึ้งโลก (World Bee Day 2026)
- 2) Bee exhibition นิทรรศการแมลงเศรษฐกิจ Theam “Bee together for people and the planet A partnership that sustains us all” (ผึ้ง.. เคียงคู่ผู้คนและโลก นำผลความยั่งยืนร่วมกัน)
- 3) Bee market ตลาดสินค้าแมลงเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 6 ร้านค้า ได้แก่วันที่ 18 - 24 พฤษภาคม 2569 มีผลิตภัณฑ์ จากผึ้งพันธุ์ ผึ้งโพรง ผึ้งชันโรง ครั่ง และจิ้งหรีด
- 4) Bee talk การอภิปรายคณะ เรื่องแมลงเศรษฐกิจไทยโอกาสใหม่ของการส่งออก
- 5) Bee Gamification ให้ผู้เข้าร่วม “ชิม-เปรียบเทียบ-เรียนรู้” ความแตกต่างของน้ำผึ้งแต่ละชนิด ผึ้งพันธุ์ / ผึ้งโพรง / ชันโรง)
- 6) Bee Work shop การทำ อาหารและผลิตภัณฑ์จากแมลงเศรษฐกิจ เพื่อสร้างมูลค่า
 - Honey Caviar
 - energy ball (จากจิ้งหรีด)

1.7 คุณไม่จำเป็นต้องเป็นคนเลี้ยงผึ้ง คุณก็สามารถปกป้องผึ้งและแมลงผสมเกสรอื่นๆ ได้

- 1) การปลูกพืชพื้นเมืองหลากหลายชนิดซึ่งจะออกดอกในช่วงเวลาต่างๆ ของปี
- 2) อดหนุนผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งจากเกษตรกรในท้องถิ่น
- 3) อดหนุนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จากการเกษตรที่ใช้แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน
- 4) เลือกรับประทานอาหารที่มาจากธรรมชาติ
- 5) หลีกเลี้ยงยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อรา สารเคมีอันตรายและยาฆ่าแมลงหรือสารกำจัดวัชพืชในสวนของเรา
- 6) ไม่คุกคามบริเวณที่ผึ้งทำรังและช่วยกันรักษาระบบนิเวศป่าไม้
- 7) สร้างความตระหนักรอบตัวเราโดยแบ่งปันข้อมูลภายในชุมชนและเครือข่ายของเรา

วันผึ้งโลกในวันที่ 20 พฤษภาคม จึงเป็นโอกาสสำคัญในการร่วมกันยกระดับความพยายามเพื่ออนุรักษ์ผึ้งและแมลงผสมเกสร ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการ วิถีชีวิตภาคการเกษตร ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อม พร้อมเชิญชวนทุกภาคส่วนร่วมเรียนรู้ รับแรงบันดาลใจ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรม